

La implementació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) en els graus i màsters universitaris en Psicologia i Educació

Informe final de projecte (2022-2025)

Grup d'Innovació Docent Consolidat GID-CAV

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

La implementació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) en els graus i màsters universitaris en Psicologia i Educació

Aquest informe de desenvolupament té per objectiu presentar les accions desenvolupades en el projecte 2022 PID-UB/010, així com els principals resultats i la seva difusió.

1. Dades del projecte

- Codi: 2022PID-UB/010
- Grups implicats: GID-CAV
- Durada: 2022-2024
- Responsable: Dra. Marina Romeo Delgado
- PDI implicat: Dra. Montserrat Yepes-Baldó, Dra. Silvia Burset Burillo, Dra. Vicenta González Argüello, Dra. Carolina Martín Piñol, Dr. José Gustems Carnicer, Dra. Caterina Calderón Garrido, Dr. Andrés Besolí Martín

2. Resum i descriptors

Aquest projecte té com a finalitat implementar, desplegar i avaluar la incorporació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) 3, 4, 5 i 8 —Salut i benestar, Educació de qualitat, Igualtat de gènere i Treball decent i creixement econòmic— en diferents graus i màsters de les facultats de Psicologia i Educació de la Universitat de Barcelona. El punt de partida fou la necessitat de fer visible i operativa la presència dels ODS en els plans docents, fins ara tractats de manera transversal i no explícita.

El context d'aplicació inclou assignatures obligatòries i optatives de Psicologia i Educació, així com màsters. El projecte s'ha desenvolupat en cinc fases: diagnosi inicial, disseny de continguts i recursos, implementació docent, avaluació de l'alumnat i del professorat. S'han aplicat metodologies actives —aula inversa, aprenentatge basat en casos i avaluació entre iguals— i eines com rúbriques, qüestionaris i assaigs reflexius.

Els resultats previstos i assolits indiquen una millora en el coneixement i la sensibilització de l'alumnat envers els ODS, així com en la seva capacitat per transferir aquests valors a la pràctica professional. En el professorat, s'ha observat satisfacció amb l'experiència i una percepció positiva sobre l'interès de l'alumnat.

Paraules clau: Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), innovació docent, educació superior, competències transversals, sostenibilitat.

Línies d'innovació vinculades: Competències transversals, Instruments d'avaluació (rúbriques), Avaluació formativa, Avaluació entre iguals, Autoavaluació, Aula inversa, PBL, Casos i Simulacions

3. Presentació

3.1. Assignatures i ensenyaments implicats en aquest període:

Assignatura: Psicologia de les Organitzacions

Ensenyament: PSICOLOGIA
Tipus d'assignatura: Obligatòria

Assignatura: Llengua castellana per l'ensenyament
Ensenyament: EDUCACIÓ PRIMÀRIA
Tipus d'assignatura: Formació bàsica

Assignatura: La veu i la cançó: formació i didàctica
Ensenyament: EDUCACIÓ PRIMÀRIA
Tipus d'assignatura: Optativa

Assignatura: Avaluació Psicològica
Ensenyament: PSICOLOGIA
Tipus d'assignatura: Obligatòria

Assignatura: Avaluació d' adults i afrontament del risc
Ensenyament: PSICOLOGIA
Tipus d'assignatura: Optativa

3.2. Finalitat

Des del GID-CAV, grup d'Innovació Docent de Comunicació Audiovisual reconegut a l'any 2000 i Consolidat des del 2003 per la Universitat de Barcelona (codi de Consolidació actual GINDOC-UB/037), ens vàrem plantejar la necessitat de dissenyar un projecte d'innovació docent (PID) centrat en la implementació, desplegament i avaluació dels ODS.

Si bé els ODS son objecte d'atenció per part de la Unitat d'Igualtat, del Servei d'Atenció a l'Estudiant (SAE), així com de les comissions acadèmiques i dels Consells d'Estudis dels diferents ensenyaments, el cert és que cal, en primer lloc, veure com tots ells es despleguen i avaluen, de manera específica, en els graus i màsters. A partir d'aquest diagnòstic estarem en disposició de dissenyar continguts i recursos didàctics que promoguin competències en l'alumnat fonamentades en els estàndards internacionals dels drets humans.

En aquest sentit, consideràvem un pas natural el fet de centrar-nos, com a grup d'innovació docent, en aquesta temàtica, donat que des dels inicis ens hem caracteritzat per ser un grup interdisciplinari, preocupat pel desenvolupament i millora de les competències a través de la innovació docent.

3.3. Objectius assolits

L'objectiu general assolit ha estat implementar i garantir el nivell d'adquisició de les competències transversals vinculades als ODS 3, 4, 5 i 8, en el marc de les assignatures de grau de les facultats de Psicologia i d'Educació. Aquestes competències estan orientades al desenvolupament d'aptituds, coneixements i valors de l'alumnat com a ciutadans socialment responsables, a més d'estar vinculades amb l'activitat professional posterior envers, per una banda, a la promoció del benestar i la qualitat de vida saludable i, per altra, a la promoció de diversitat i inclusió.

Els objectius específics assolits han estat:

- Analitzar la situació actual del grau de desenvolupament d'aptituds, coneixements i valors en relació als ODS 3, 4, 5 i 8 en el conjunt d'assignatures objecte d'intervenció.
- Dissenyar dels continguts, recursos didàctics i eines d'avaluació per cadascuna de les assignatures en relació als ODS especificats en la fase anterior.

- Implementar les activitats dissenyades en relació als ODS en les diverses assignatures.
- Avaluar els canvis en coneixements i valors de l'alumnat de les diferents assignatures de grau objecte d'intervenció.
- Avaluar la presència dels ODS en els Treballs Finals de Màster
- Avaluar la percepció i satisfacció del professorat en relació a la incorporació dels ODS en la docència

4. Desenvolupament de l'actuació: Accions desplegadas

FASE 1. Anàlisi de la situació actual del grau de desenvolupament d'aptituds, coneixements i valors en relació als ODS 3, 4, 5 i 8 en el conjunt d'assignatures de grau objecte d'intervenció.

FASE 2. Disseny dels continguts, recursos didàctics i eines d'avaluació per cadascuna de les assignatures de grau en relació als ODS especificats en la fase anterior.

FASE 3. Implementació de l'activitat en relació als ODS.

FASE 4. Avaluació alumnat i professorat. Aquesta s'ha desenvolupat a partir d'una avaluació diagnòstica, en la qual els coneixements, habilitats i valors dels alumnes han estat avaluats tant a l'inici com al final de les assignatures de grau. En el cas dels màsters s'ha avaluat la inclusió dels ODS en els treballs finals de màster. Pel que fa al professorat, s'ha avaluat la seva percepció i satisfacció amb l'experiència.

5. Resultats

Aquest apartat l'estructurem indicant la difusió realitzada dels resultats a través de publicacions, comunicacions i simposis a congressos, així com els resultats més recents i aquells pendents de publicació.

5.1. Capítols de llibre

Yepes-Baldó, M., Romeo, M., Burset, S., González, V., Gustems, J., Calderón, C., Martín, C., & Besolí, A. (2024). Implementación de los objetivos de desarrollo sostenible en grados y másteres universitarios. A M. P. Bermúdez (Ed.) *International Handbook for the Advancement of Science* (Vol. 2) (pp. 279-284). Thomson Reuters (posició 9 del Scholarly Publishers Indicators - SPI en editorials estrangeres).

Implementación de los Objetivos de Desarrollo Sostenible (ODS) en grados y másteres universitarios

Montserrat Yepes-Baldó, Marina Romeo, Silvia Buset, Vicenta González, Josep Gustems, Caterina Calderon, Carolina Martín, Andrés Besolí

Universitat de Barcelona

Autor responsable de la presentación: Montserrat Yepes-Baldó

Resumen

Introducción: Incluir los Objetivos de Desarrollo Sostenible en la formación de nuestro estudiantado implica que establecemos vínculos entre lo que les enseñamos en las aulas y las demandas sociales a las que tendrán que dar respuesta en su práctica profesional. Esto supone diseñar e implementar contenidos, recursos didácticos, y herramientas de evaluación que promuevan el desarrollo de actitudes, conocimientos y valores en el alumnado como ciudadanos socialmente responsables, además de ayudarles a transferirlos a la actividad profesional posterior.

Objetivo: Presentar un proyecto para analizar el despliegue y evaluación de los objetivos de desarrollo sostenible 3, 4, 5, y 8 en grados y másteres de Psicología y Educación.

Método: Mediante un estudio cualitativo, se analizarán de forma sistemática los diferentes planes docentes (a partir de una parrilla clasificatoria), se entrevistó a 9 profesores coordinadores de las asignaturas, y se realizaron 2 focus-groups con los equipos docentes correspondientes a estas, con el fin de profundizar en las metodologías, recursos y criterios de evaluación que se desarrollan en las respectivas asignaturas,

Resultados: Esperamos evidenciar contenidos que están estrechamente relacionados con los objetivos de desarrollo sostenible pero tratados de forma transversal, no explícitamente vinculados a este marco de referencia. Las metodologías, recursos y criterios de evaluación utilizados son variados, desde recursos audiovisuales a prácticas experienciales.

Conclusiones: A partir de este diagnóstico inicial estamos en disposición de establecer objetivos de aprendizaje, diseñar contenidos, recursos didácticos, y herramientas de evaluación que promuevan competencias en el alumnado fundamentadas en los estándares internacionales de los derechos humanos. El profesorado coordinador de las asignaturas valorarán conjuntamente con el equipo docente qué objetivos de desarrollo sostenible se podrían introducir y/o desarrollar en los Planes Docentes, así como los objetivos de aprendizaje a alcanzar, velando porque estén en consonancia con el contenido general de la asignatura.

Romeo, M., Yepes-Baldó, M., Burset, S., González, V., Gustems, J., Calderón, C., Boria-Reverter, S., García-Marimon, X., Martín, C., & Besolí, A. (2024). Anàlisi de la incorporació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) en els estudis de Psicologia i Educació Primària: Impacte i reptes. A D. Calderón-Garrido, M. Sabariago Puig i M. P. Sandín Esteban (Coords.), *Educación 2022-2024: Reptes, tendències i compromisos. La recerca educativa com a base de l'Agenda 2030 i els ODS* (pp. 9-18). Octaedro. <https://octaedro.com/libro/educacio-2022-2024-reptes-tendencias-i-compromisos/>

1. Anàlisi de la incorporació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) en els ensenyaments de Psicologia i Educació Primària: impacte i reptes

MARINA ROMEO DELGADO
MONTSERRAT YEPES-BALDÓ
SÍLVIA BURSET BURILLO
VICENTA GONZÁLEZ ARGÜELLO
JOSEP GUSTEMS CARNICER
CATERINA CALDERÓN-GARRIDO
SEFA BORJA-REVERTER
XAVIER GARCIA-MARIMÓN
CAROLINA MARTÍN PIÑOL
ANDRÉS BESOLÍ MARTÍN
Universitat de Barcelona

1.1. El repte

La missió de les universitats va més enllà de la mera transmissió de coneixements acadèmics. Implica la formació de ciutadans compromesos, capaços de comprendre i abordar les complexitats del món contemporani.

Des d'aquesta perspectiva, les directrius establertes pel Reial decret 822/2021 del 28 de setembre insten que:

[...] aquests i aquestes professionals sorgits de les universitats siguin capaços de liderar aquestes transformacions per construir col·lectivament una societat oberta al canvi, econòmicament i mediambientalment sostenible, tecnològicament avançada, socialment equitativa, sense cap classe de discriminació per qüestions de gènere, origen nacional o ètnic, edat, ideologia, religió o creences, malaltia, classe social, o qualsevol altra condició o circumstància personal o so-

Yepes-Baldó, M. i Romeo, M. (2025). Introduint la igualtat de gènere i el treball decent com a matèria del grau de Psicologia en el marc del Dia Internacional de les Dones. A G. Calafell-Subirà (Coord.), *L'educació per a la sostenibilitat a la universitat: temps per actuar! Reflexions i experiències per a treballar l'educació per a la sostenibilitat a l'educació superior* (pp. 33-36). Octaedro. <https://octaedro.com/libro/educacio-per-a-la-sostenibilitat-a-la-universitat-temps-per-actuar/>

INTRODUINT LA IGUALTAT DE GÈNERE I EL TREBALL DECENT COM A MATÈRIA DEL GRAU DE PSICOLOGIA EN EL MARC DEL DIA INTERNACIONAL DE LES DONES

› **Montserrat Yepes-Baldó**

› **Marina Romeo**

Departament de Psicologia Social i Psicologia Quantitativa. Universitat de Barcelona

Introducció

La incorporació de la perspectiva de gènere a l'educació superior, i especialment en el grau de Psicologia, ha de permetre que els i les nostres estudiants siguin conscients de les desigualtats que encara avui en dia viuen les dones només pel fet de ser-ho, afavorint així una consciència crítica que els mobilitzi cap a la millora de la societat, des d'on hagin d'exercir la seva tasca professional

La perspectiva de gènere es vincula a l'objectiu de desenvolupament sostenible 5, que proposa aconseguir la igualtat entre els gèneres i apoderar totes les dones i nenes (ONU, 2023). Però aquesta igualtat encara no s'ha aconseguit en molts àmbits, com ara el context laboral, que es vincula amb l'ODS 8 sobre treball digne i creixement econòmic.

A Espanya, la bretxa de gènere pel que fa a la taxa d'ocupació és del 10 % (INE, 2023a). A més, cal afegir les referides a la bretxa salarial, donat que el salari mitjà anual de les dones representa un 81,6 % del salari dels homes i el 25 % de les dones es troba per sota del salari mínim interprofessional (INE, 2023b).

Una manera d'assolir aquests objectius és fent-ne conscients els nostres estudiants com a futurs professionals. En aquest sentit, en aquest capítol farem un repàs de les implicacions que tenen aquests ODS i com hem abordat aquesta problemàtica, des de la perspectiva de l'educació

5.2. Congressos

El disseny investigador desenvolupat va ser presentat en el **10th International Congress of Educational Science and Development**, amb una participació en el simposi convidat "Los objetivos de Desarrollo Sostenible en la Educación Superior: Retos y Desafíos", presidit per la Dra. Romeo, directora del Grup GID_CAV. En aquest simposi, a més, es va presentar la comunicació titulada "Implementación de los Objetivos de Desarrollo Sostenible en grados y másteres universitarios". Aquesta comunicació va ser publicada en el llibre d'actes del congrés:

Yepes-Baldó, M., Romeo, M., Burset, S., González, V., Gustems, J., Calderón, C., Martín, C., & Besolí, A. (2022). Implementación de los Objetivos de Desarrollo Sostenible en grados y másteres universitarios (p. 276). A J. M. Palomares-Rodríguez (Comp.), *Avances en ciencias de la educación y aplicaciones en otras áreas* (vol 1.). Dykinson (posició 3 del Scholarly Publishers Indicators - SPI en editorials nacionals)

Avances en Ciencias de la Educación y Aplicaciones en otras Áreas. Volumen I

IMPLEMENTACIÓN DE LOS OBJETIVOS DE DESARROLLO SOSTENIBLE EN GRADOS Y MÁSTERES UNIVERSITARIOS

MONTSERRAT YEPES-BALDÓ, MARINA ROMEO, SILVIA BURSET BURILLO, M. VICENTA GONZÁLEZ ARGÜELLO, JOSEP GUSTEMS CARNICER, CATERINA CALDERON, CAROLINA MARTÍN PIÑOL Y ANDRÉS BESOLÍ
UNIVERSITAT DE BARCELONA

Incluir los Objetivos de Desarrollo Sostenible en la formación de nuestro estudiantado implica que establecemos vínculos entre lo que les enseñamos en las aulas y las demandas sociales a las que tendrán que dar respuesta en su práctica profesional. Esto supone diseñar e implementar contenidos, recursos didácticos, y herramientas de evaluación que promuevan el desarrollo de actitudes, conocimientos y valores en el alumnado como ciudadanos socialmente responsables, además de ayudarles a transferirlos a la actividad profesional posterior.

Presentar un proyecto para analizar el despliegue y evaluación de los objetivos de desarrollo sostenible 3, 4, 5, y 8 en grados y másteres de Psicología y Educación.

Mediante un estudio cualitativo, se analizarán de forma sistemática los diferentes planes docentes (a partir de una parrilla clasificatoria), se entrevistó a 9 profesores coordinadores de las asignaturas, y se realizaron 2 focus-groups con los equipos docentes correspondientes a estas, con el fin de profundizar en las metodologías, recursos y criterios de evaluación que se desarrollan en las respectivas asignaturas.

Esperamos evidenciar contenidos que están estrechamente relacionados con los objetivos de desarrollo sostenible pero tratados de forma transversal, no explícitamente vinculados a este marco de referencia. Las metodologías, recursos y criterios de evaluación utilizados son variados, desde recursos audiovisuales a prácticas experienciales.

A partir de este diagnóstico inicial estamos en disposición de establecer objetivos de aprendizaje, diseñar contenidos, recursos didácticos, y herramientas de evaluación que promuevan competencias en el alumnado fundamentadas en los estándares internacionales de los derechos humanos. El profesorado coordinador de las asignaturas valorarán conjuntamente con el equipo docente qué objetivos de desarrollo sostenible se podrían introducir y/o desarrollar en los Planes Docentes, así como los objetivos de aprendizaje a alcanzar, velando porque estén en consonancia con el contenido general de la asignatura.

L'anàlisi dels plans docents es va presentar en el **XII Congrés CIDUI**, amb la comunicació titulada "Grau d'implementació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) en l'ensenyament superior. Un estudi en graus i màsters en Psicologia i Educació". D'aquesta comunicació se'n deriva l'article:

Yepes-Baldó, M., Romeo, M., Burset, S., González, V., Gustems, J., Calderón, C., Martín, C., & Besolí, A. (2023). Grau d'implementació dels Objectius de Desenvolupament Sostenibles en l'educació superior. *Revista del Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació (CIDUI)*, 6. <https://raco.cat/index.php/RevistaCIDUI/article/view/416451>

Grau d'implementació dels Objectius de Desenvolupament Sostenibles en l'educació superior

Un estudi en graus i màsters en Psicologia i Educació

Montserrat Yepes-Baldó

Universitat de Barcelona

Marina Romeo

Universitat de Barcelona

Silvia Burset

Universitat de Barcelona

Vicenta González

Universitat de Barcelona

Josep Gustems

Universitat de Barcelona

Caterina Calderón

Universitat de Barcelona

Carolina Martín

Universitat de Barcelona

Andrés Besolí

Universitat de Barcelona

Aquesta recerca té com objectiu analitzar el grau d'implementació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) en una mostra d'11 plans docents de graus i màsters en Psicologia i Educació de la Universitat de Barcelona. Els resultats indiquen que, en general, els plans docents inclouen poques referències als ODS, i que quan ho fan apareixen de forma implícita o bé no estan operacionalitzats en forma d'activitats d'aprenentatge o d'avaluació.

Pel que fa a l'anàlisi del canvi en el grau de coneixement dels ODS i l'efecte de la intervenció en els valors de l'estudiantat, es va fer una ponència en el **13th International Congress of Educational Science and Development**, titulada "Influencia de la formación en ODS sobre los valores en estudiantes universitarios". El resum de la ponència es pot trobar a llibre d'actes del congrés:

Ripoll i Xandri, P. M., Romeo, M., Yepes-Baldó, M., Burset, S., González, V., Gustems, J., Calderón, C., Martín, C., & Besolí, A. (2025). Influencia de la formación en ODS sobre los valores en estudiantes universitarios. A M. P. Bermúdez (Comp.), *Avances en ciencias de la educación y aplicaciones en otras áreas* (p. 93). Dykinson (posició 3 del Scholarly Publishers Indicators - SPI en editorials nacionals)

Avances en Ciencias de la Educación y Aplicaciones en otras Áreas (Vol. IV)

INFLUENCIA DE LA FORMACIÓN EN ODS SOBRE LOS VALORES EN ESTUDIANTES UNIVERSITARIOS

PAULA DE MONTALT RIPOLL I XANDRI, MARINA ROMEO, MONTSERRAT YEPES-BALDÓ,
SILVIA BURSET, VICENTA GONZÁLEZ-ARGÜELLO, JOSEP GUSTEMS, CATERINA
CALDERON, CAROLINA MARTIN, ANDRES BESOLI
UNIVERSITAT DE BARCELONA

La Agenda 2030 establece 17 Objetivos de Desarrollo Sostenible (ODS) que requieren una acción local y global coordinada. Como parte de esta acción, la educación superior influye en valores y actitudes clave para fomentar la sostenibilidad.

Analizar cómo la implementación de actividades específicas orientadas a mejorar el conocimiento sobre los ODS, en el contexto universitario, se relacionan con los valores de benevolencia y universalismo del alumnado.

Se utilizó un diseño pretest-posttest (inicio y final del curso 2023-2024), a través de un cuestionario en línea basado en el modelo de Schwartz. Entre ambas mediciones, el profesorado implementó actividades específicas sobre los ODS. El cuestionario incluía ítems sobre perfil sociodemográfico, conocimiento de los ODS y valores personales. Participaron de forma voluntaria 490 estudiantes en T1 y 297 en T2, siendo la muestra coincidente final de 143 estudiantes (77,6 % mujeres, media de edad: 20,9 años).

Los resultados en conocimientos iniciales fueron bastante positivos y se observaron mejoras estadísticamente significativas entre el pretest (T1) y el posttest (T2) en la identificación del acrónimo ODS (del 39,9% al 55,9%) y en el número de ODS reconocidos (del 49% al 65,7%). En la identificación del símbolo correspondiente al ODS 8 las respuestas correctas disminuyeron significativamente. Se identificó una diferencia de género significativa en la dimensión Instrumental de la Benevolencia en T1, que desaparece en T2, atribuible al incremento en las puntuaciones de los hombres, mientras que las de las mujeres se mantuvieron estables.

Los resultados refuerzan la importancia de incorporar de forma sistemática la educación para el desarrollo sostenible en los planes de estudio, no solo como un contenido temático, sino como un eje transversal que fomente la reflexión crítica, el compromiso social y la construcción de una ciudadanía global más consciente y solidaria.

5.3. Articles en revisió

Ripoll, P., Romeo, M., Yepes-Baldó, M., Burset, S., González, V., Gustems, J., Calderón, C., Martín, C., & Besolí, A. (en revisió). *Assessing the Impact of SDG Education on Gender Differences in Relation to Benevolence and Universalism Values*. International Journal of Sustainability in Higher Education (JCR-IF: 3.4, Q1 Education and Educational Research).

